מגנזי המלך

פרשת כי תבוא תשפ"א לפ"ק
| גליון ט' |

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם
שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע

יומא דהילולא קדישא כ"ב אלול

רבי מאטעלע האראנסטייפעלער האט געהייסן 'רבי מרדכי דוב', ווייל דער טשערקאסער (הה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל) איז געווען זיין זיידע, און דער טשערקאסער איז געווען א זוהן פון רבי מאטעלע טשערנאבלער און א איידעם ביים מיטעלן רבי'ן (הה"ק רבי דובער מליובאוויטש ז"ל) און ער האט געהאלומ'ט אז דער זיידע איז געקומען פונעם עולם העליון בעטן אז מ'זאל א נאמען געבן נאך אים, און אויך דער זיידע איז געקומען בעטן מ'זאל א נאמען געבן נאך אים, האט ער א נאמען געגעבן בייעדע, דערפאר הייסט ער 'מרדכי דוב'.

◆

רבי מאטעלע איז אויפגעוואקסן ביים זיידן אין טשערקאס (אבי אמו הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל). ס'איז אמאל געווען א מעשה, ווען ער איז געווען אין טשערקאס - אלס יונגל נאך - און א איד וואס איז געווען אין א צרה איז געקומען צו פארן קיין טשערקאס צום רבי'ן, פונקט איז דעמאלטס דער טשערקאסער אוועק געפארן און איז נישט געווען אינדערהיים, דער איד קומט אריין און דער רבי איז נישטא, גייט ער אריין צו די רעביצין און הייבט אן צו ווייגען אז ער איז אין א גרויסע צרה, זאגט די רעביצין "וואס קען איך טוהן, דער רבי איז נישטא...", שפעטער רופט זי זיך אן "מיין אייניקל איז דא, גייט אפשר אריין צו איהם", דער איד האט איהם אויפגעזוכט און הייבט איהם אן צו דערציילן און האט ביטער געווויינט, אז "ער האט א קרעטשמע און דער פריץ האט זיך פארליבט אויף איהם, ער האט א שטוב מיט קליינע קינדער, און ער וואנדפט איהם ארויס אויף די גאס, און מ'וועט שטארבן פון הונגער און פון קעלט", זאגט ער "וואס זאל איך טוהן, דער זיידע איז נישטא, ווען דער זיידע וואלט געווען דא, וואלט ער דיר געקענט העלפן", אבער דער איד איז געווען זייער פארביטערט, און לאזט נישט נאך, און זאגט איהם אזוי "הער מיך אויס, אויב קענסטו מיר טאקע נישט העלפן, האב איך נישט קיין טענה, אבער אויב קענסטו מיר יא העלפן און דו העלפסט מיך נישט, זאלסטו וויסן אז דמי ודם זרעיותי תלוי בך, ס'גייט אריין אין פיקוח נפש", איז רבי מאטעלע געבליבן שטיין... רופט ער זיך אן "לאמיר גיין אין מקוה", ס'איז שוין געווען שפעט ביינאכט, מ'האט געמומען א לאמטערנע און מ'איז געגאנגען אין די מקוה, ער גייט אראפ זיך טובל'ן און ער קומט נישט ארויף, דער איד שטייט אויבן און ער קוקט זיך אום ווי ער טונקט זיך אונטער אין וואסער, און האט זיך שוין דערשראקן, אבער וואס קען ער טוהן. ער וואדט צו ביז ער קומט ארויס, און וואונטשט איהם אן "פאר אהיים, דו וועסט האבן א ישועה", דער איד האט זיך באדאנקט און ער איז אהיים געפארן.

אנקומענדיג אהיים, זאגט דער פריץ "וואס האסטו געטוהן?!", איינער איז געקומען אינמיטן די נאכט און האט מיך געוואלט דערווארגן און געזאגט "אויב דו וועסט עפעס טוהן פאר דעם איד וועל איך דיך דערווארגן, ביז כ'האב איהם צוגעזאגט אז איך וועל דיך אפלאזן", אזוי איז דער איד געהאלפן געווארן.

דער איד איז געווען זייער צופרידן, האט ער באשלאסן אז ער מוז פארן צום רבי'ן זאגן א יישר כח.

ווען ער איז געפארן צום צווייטן מאל, דעמאלטס איז שוין דער טשערקאסער געווען אינדערהיים, דער איד קומט אריין און ער זאגט "איך בין געקומען באדאנקען דעם רבינ'ס אייניקל...", דער טשערקאסער קוקט איהם אן אזוי... האט דער איד דערציילט "כ'בין געקומען דא ווייל כ'האב געהאט א ביטערע צרה, און דער רבי איז נישט געווען דא, בין איך געגאנגען צום רבינ'ס אייניקל, און איך בין געהאלפן געווארן".

האט דער טשערקאסער אריינגערופן רבי מאטעלע און איהם געמוסר'ט "צו פריה האסטו אנגעהויבן".

◆

רבי מאטעלע איז געווען אן אייניקל פונעם רבי ר' זושא, בן אחר בן.[1]

ווען רבי מאטעלע האראנסטייפל'ער איז געווארן א חתן ביים דברי חיים, האט דער דברי חיים געהייסן מ'זאל אויסרעכענען דעם יחוס פונעם חתן, ער איז דאך געווען א גרויסער יחסן, ווייל ער איז געווען א אייניקל בן אחר בן פונעם רבי ר' זושא, און ער איז אויך געווען א אייניקל פונעם בעל שם טוב הק', ווייל דער רבי ר' זושא'ס זוהן רבי הערש מענדל, איז געווען א איידעם ביים בעש"ט הק' אייניקל וואס האט געהייסן רבי דוב בער פון אוליינוב, דער בעש"ט הק' האט געהאט א זוהן רבי הערש, און ער האט געהאט זוהן רבי דוב בער, און דער רבי הערש מענדל איז געווען ביי אים א איידעם, ממילא איז ער דאך א אייניקל פונעם בעש"ט הק'.

און אז מ'האט אנגעהויבן אויסצורעכענען דעם יחוס, האט מען אנגעהויבן אז ער איז א בן אחר בן פונעם רבי ר' זושא, און מ'האט געוואלט וויטער גיין, האט דער דברי חיים געזאגט 'אין בודקין מן המזבח ולמעלה'.

און דער דברי חיים האט פארציילט אז די תלמידים פונעם מגיד (המגיד הק' ממעזריטש ז"ע) האבן געזעהן אז דער מגיד פאסט אסאך, און זיי האבן געשוינט זיין בריאות, זענען זיי געגאנגען צו די רעביצין, זי זאל זעהן אז דער מגיד זאל נישט פאסטן, ס'איז געווען א גרויס דחקות אין שטוב, בקיצור מ'האט באשלאסן אז מ'זאל זעהן אז דער מגיד זאל עסן, די רעביצין האט געדארפט ארויסגיין און אייגקויפן עסן, האט זי געזאגט אז זי קען נישט ארויס גיין אייגקויפן ווייל זי האט געהאט א קינד – דער מלאך (ה"ה הרה"ק רבי אברהם המלאך ז"ל) איז

---

1 כי אביו הרה"ק רבי משולם זושא מטאלמאש ז"ל, הי' בן הרה"ק רבי יחיאל מיכל מקוזימא ז"ל בן הגה"ק רבי הערש מענדל ז"ל, בן הגה"ק הרבי ר' זושא ז"ל.

געווען א קינד – מוז זי אכטונג געבן אויפן קינד, האבן זיי געזאגט אז זיי וועלן אכטונג געבן אויפן קינד, און זי זאל גיין צוגרייטן עסן פאר'ן מגיד.

דער רבי ר' זושא איז געווען איינער פון די תלמידים, און ער האט זיך אונטער געגומען אז ער וועט אכטונג געבן אויפן קינד, ער האט געהאט ביי זיך א של"ה און ער האט געלערנט אין דעם, דאס קינד האט אנגעהויבן צו ווייגען, און ער האט זיך פארטיפט אינעם של"ה, אויף איינמאל האט ער געזעהן אז דאס קינד ווייגט, און האט זיך ארויס געגליטשט פונעם וויגעלע, האט ער געזעהן אז ער קען נישט טוהן ביידע, און ער האט זיך אונטער גענומען שמירה צו זיין א שומר, האט ער געטראכט אז ער מאכט צו דאס ספר, און ער וועט אכטונג געבן אויפן קינד, איז געקומען דער של"ה הקדוש פונעם עולם העליון, און געזאגט 'דו לערן ווייטער של"ה און איך וועל אכטונג געבן אויפן קינד', אזוי האט דער דברי חיים דעמאלטס דערציילט, און האט אויסגעפירט 'אויב דער של"ה הק' איז געקומען פונעם עולם העליון כדי דער רבי ר' זושא זאל קענען לערנען זיין ספר, דארף איך נישט מער', אז דער של"ה הק' האט הנאה געהאט בעולם העליון אז דער רבי ר' זושא לערנט של"ה.

◆

די חתונה איז געווען ביי די גרענץ צווישן עסטרייך און רוסלאנד, דעמאלטס איז געווען א אנדערע מאפע, עסטרייך איז געגאנגען אזוי - ביז בראד איז געווען עסטרייך, דארט איז געווען רוסלאנד, אוקריינא האט באלאנגט פאר רוסלאנד, די רוסישע רעגירונג האט שטארק גערודפ'ט די טשערנאבלער רבי'ס, און זיי האבן געמאכט א גזירה זיי זאלן נישט טארן ארום פארן, ס'האט געהייסן 'צאדיקאוו', אזוי האט געהיסן די גזירה,[2] אז זיי האבן געוואלט ערגעץ פארן האבן זיי

---

2 כן היו נקראים הצדיקים בפי הצוררים ממלכות רוסלאנד, שהציקו את הצדיקים המפורסמים אשר היו להם השפעה על עדת החסידים.

הגזירה 'צאדיקאוו' עצמה היתה על ראש צדיקי בית טשערנאביל האמורים לעיל בשנת תר"כ. מני אז, ובמשך שלושים שנה, עד שנת תר"ן בערך, עמדה הגזירה במלוא תוקפה על החצרות מגזע הקודש דטשערנאביל.

הגזירה, "גזירת צדיקאוו", קבעה כי חייבת להיות ביקורת תמידית מטעם נציגי השלטון על כל אורחותיהם של הצדיקים הללו מגזע הקודש טוועסקי, והמפקד-המושל העליון של מחוז קיעוו, "גובערנאטור", כותב במכתב: "בעצם היינו צריכים לשלוח את כל הצדיקים מכל המחוז בכדי להמעיט את השפעתם על ההמונים, אך עצה זו לא מועילה, כפי שכבר הוכח בפרשת הצדיק פרידמאן מרוזין, שמעת אשר הוכרח לעזוב את הארץ גדלה השפעתו הרבה יותר"...

והגזירה היתה בעיקר על צדיקי בית טוועסקי, כי הם הירבו לנסוע, ודרכם היה שהיו נוסעים לעיירה מסויימת, וכל אנשי העיירה היו באים לקבל פניהם וגם מכל הסביבה ההיא היו באים לעיירה ההיא להיות במחיצתו של הצדיק, ליהנות לאורו ולקבל ממנו עצה ותושיה, ומנהגם הי' לצאת לעיירות מיד אחר החגים עד ימי החנוכה, ואחר חנוכה שוב נסעו עד פורים, וכן מיד אחר הפסח עד שבועות וכן אחר שבועות

עד חודש אלול, ולמעשה לא היה מגיעים לעיירה אחת יותר מפעם אחת בשנתיים או יותר, שהיו הרבה עיירות ובכל סביבה היה עיירה מסוימת שלשם היו מגיעים, ובכל מקום שהרבי היה מגיע התקבצו מכל הסביבה והיה בעיירה ההיא כעין חג.

וסיפר א' מהצדיקים מנכדי בעל תשואות חן מלינין שפ"א נסע לעיירות ובאותה תקופה היתה גזירה מאת הצאר שהצדיקים לבית טוועסקי לא ייצאו מעירם, כיון שידע פעולתם הק', וכשנתפס הנ"ל הוכיח שאין הוא ממשפחת טוועסקי והתפלא השוטר ואמר: "לא ידעתי שיש צדיקים שאינם בשם טוועסקי".

ועיין בס' אמת ויציב (ח"ג) ובס' ספרן של צדיקים (עמ' פ"ט) שבעת המסירה על צדיקי בית טשערנאביל המפורסם בשם 'גזירת צאדיקאוו' באו אל הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל לחקור עליו, ושאלו האם אתה 'צאדיקאוו', א"ל הן אני צאדיקאוו, אמר השר שיחתמו שני עדים שהוא הודה בעצמו שהוא צאדיקאוו, תמה הרה"ק, וכי צריך אני עדים שאני צאדיקאוו, השמים והארץ יעידו שאני צדיק, ועל השולחן היו מונחים פתקאות, ושאל השר ההוא על מהותם, השיב הרה"ק מי שיש לו בקשות נותן לי פתקא שאתפלל בעדו, ולהוראת השר לקחו הפתקאות וכרכו אותם במטפחת, וגם הסידור היה מונח על השולחן וכתובים בו שמות אנשים, ולשאלת השר, אמר הרה"ק כי גם כאן כתובים בקשות, ולקח השר גם הסידור והתחיל ללכת החוצה, אמר הרה"ק וכי גם הסידור לקחו, במה אתפלל, והלך הרה"ק וחטף ממנו הסידור, ונתפחד השר ואמר לאנשיו הוליכו אותי החוצה, כי לא אדע מה היה לי, וכשהוליכוהו חוצה אמר השר, כמעט פרחה רוחי מפחדו, ומעולם לא ראיתי איש שמטיל אימה ופחד כמותו.

כאמור, הגזירה הורגשה מאד בהגיע עת דודים, כשנישאו בני ונכדי הצדיקים הק', וכידוע השתדכו הני צדיקים פעמים רבות זה בזה, וכל אימת שהיו צריכים לצאת ממקומם הוכרחו לקבל אישור הממשלה שהקשתה עליהם קשיים רבים. כך גם כל אימת שביקשו לעלות על ציון אביהם המגיד הק' מטשערנאביל ז"ל שנטמן בכפר אנאטיווקא, לא בנקל עלתה להם להגיע למחוז חפצם, שכן כל פעם שאחד מן הצדיקים יצא ממקומו נתקבצו ובאו מאות ואלפים להקביל את פניהם בחרדת קודש ובכבוד מלכים, והדבר היה לצנינים בעיני השלטון.

ואחת החתונות המפורסמות עליה נשתמרו סיפורים לאותו חתונה, היא חתונת הרה"ק רבי ברוך מאיר מאזארניץ זי"ע, בן הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע בן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע, שהתקיימה במאקרוב בחודש מנחם-אב שנת תרכ"ה, ובה נשא הרבי מאזארניץ את בת דודו, הרבנית בשמה חיה ע"ה, בת הרה"ק רבי יעקב יצחק ממאקרוב זי"ע.

ועיין בספר "בעלזא צדיקים" שיו"ל ע"י חסידי סקווירא (עמוד נו), מובא הרבה כת"י ו'דאקומענטן שתורגמו מרוסיש בנוגע לגזירת צדיקאוו שנמצאים בארכיון הממשלתי בקיעוו.

געמוזט בעטן אן ערלויבענישׂ, ווען צו פארן, וואו צו פארן, די סיבה פארוואס זיי פארן, די רעגירונג איז געווען אזוי שטרענג, די רוסישע רעגירונג, די צאר'ישע רעגירונג, אזוי אז דער זיידע האט נישט געטארט פארן קיין צאנז, די רעגירונג האט אים נישט ערלויבט ארויס צו פארן פון די מדינה, איז געווען די חתונה ביי די גרענץ וואו עסטרייך קומט זיך צוזאם, גאליציע האט באלאנגט פאר עסטרייך, אזוי איז געווען אז די גרענץ צווישן עסטרייך און רוסלאנד דארט איז געווען די חתונה. דער דברי חיים איז געפארן פון צאנז א האלבן וועג, און דער טשערקאסער (הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל, זקינו של החתן, והחתן נתגדל אצל זקינו הנ"ל) **איז געקומען א האלבן וועג.**

◆

דער דברי חיים האט געהאט צוגעזאגט נדן פאר די טאכטער כנהוג, האט ער זיך אנגעגרייט געלט, און איז געפארן צו די חתונה, ביז ווען מ'איז אנקומען אהין, האט ער שוין געהאט אויסגעטיילט דאס גאנצע געלט פאר צדקה, אז ער האט שוין נישט געהאט קיין פרוטה, ווען ער האט זיך געטראפן מיטן טשערקאסער האט ער איהם געזאגט 'גלייבט מיר אז כ'האב אנגעגרייט געלט, אבער אויפן וועג האב איך עס אויסגעטיילט, אויב דער מחותן וויל מאכן די חתונה אזוי אן קיין געלט איז גוט, און אויב נישט וועט מען צוואוארטן א צוויי וואכן, כ'וועל ארומפארן דא אין געגנט ביז איך וועל האבן דאס געלט און דעמאלטס וועט זיין די חתונה', האט דער מחותן געזאגט 'איך וויל נישט אפהאלטן די חתונה, כ'האב שוין געזעהן דעם טאטן (הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאבל ז"ל) **מיט בגדי שבת, און אז דער טאטע האט זיך שוין מטריח געווען צו קומען צו די חתונה, וויל איך נישט אפשטופן די חתונה און נאכאמאל מטריח זיין'.**

◆

דער טאטע ז"ל האט פארציילט, אז ער האט געהערט פון זיין באבע (הרבנית הצדיקת שרה מרים ע"ה אשת הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ז"ל מראצפערט, ובת הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל ז"ל), **אז אין דעם טאג פון די חופה איז דאך דער מנהג אז פארן דאוונענען מנחה גייט דער חתן אין מקוה, האט דער דברי חיים געזאגט אז ער וויל מיטגיין און ער וויל זעהן ווי אזוי דער חתן טובל'ט זיך, און ער איז מיטגעגאנגען מיטן חתן, און איז געשטאנען אין דער הייעך און געקוקט, האט ער געזאגט "ער טובל'ט זיך זייער שיין"** (כידוע גודל העבודה של מרן הדברי חיים ז"ל בעת טבילה במקוה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד במסירות נפש).

מיט יארן שפעטער האט מען איבער געזאגט פאר רבי מאטעלע אז דער שווער האט געזאגט אויף איהם אז ער טובל'ט זיך זייער שיין, האט רבי מאטעלע געזאגט "אזוי האט דער שווער געזאגט?! ס'איז טאקע געווען א שיינע טבילה..." (במחשבות קדושות וטהורות).

◆

נאך די חתונה איז ער געגאנגען מיטן זיידן קיין הארנסטייפל, די עסטרייכישער רעגירונג האט אים נישט געלאזט וואוינען אין גאליציע, דער זיידע האט קודם געוואוינט אין הארנסטייפל, נאך אפאר יאר דארט וואוינען האבן זיי זיך געצויגן קיין טשערקאס/

דעמאלטס וועט דער טשערקאסער איז אוועק געפארן פון הארנסטייפל, האבן די בני העיר געהאט טענות צו אים פארוואס ער פארט אוועק, האט ער זיי געזאגט אז זיין אייניקל וועט נאך צוריק קומען, שפעטער איז טאקע זיין אייניקל רבי מאטעלע צוריק געקומען.

אין יאר תרכ"ג איז דער טשערקאסער קראנק געווארן, האט ער געזאגט פאר זיין אייניקל ער זאל פארן קיין

הארנסטייפל, ווייל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, ער איז נאך געווען יונג וועז ער איז געווארן רבי.

◆

כ׳האב געהערט, דער טאטע ז״ל האט דערציילט, אז דער זיידע רבי מאטעלע הארנסטייפעלער האט אמאל באקומען א ׳מגידות קאנסוס׳ פון א קליינעם ישוב - עס האט געהייסן א פאסטן פון ׳מגיד מישרים׳ - און דאס איז געווען ביי איהם א גאנצע עסק, און ער האט געהייסן מאכן א סעודה לכבוד דעם וואס ער האט באקומען א קאנסוס פון דעם ישוב. ס׳איז געווען א גרויסער חידוש, ס׳איז דאך נאר א קליינער ישוב, הכלל מ׳האט אים געפרעגט, וואס איז דאס ביי אים אזא גרויסער יחוס, האט ער געזאגט, ׳אויף דעם מקום איז נישטא קיין קלויסטער׳, ס׳איז נאר א אידישער ישוב.[3]

◆

דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל איז געווען א איידעם ביי רבי מאטעלע הארנסטייפעלער, פאר ער איז געבוירן געווארן איז זיין מאמע געווען א מקשה לילד, האט מען איר מזכיר געווען ביים דברי חיים, האט דער דברי חיים געזאגט אז מען זאל גיין מזכיר זיין ביי זיין איידעם רבי מאטעלע, איז מען געגאנגען צו אים, האט ער געפרעגט אויב מען איז מסכים אז ער זאל נעמען דאס קינד פאר אן איידעם, און מ׳האט מסכים געווען, נאכדעם איז ער געבוירן געווארן, אזוי אז ער איז שוין געבוירן געווארן אלס חתן.

◆

דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל האט געגעסן קעסט צעהן יאר ביי רבי מאטעלע הארנסטייפעלער.[4]

ס׳איז אינטערסאנט, דער צאנזער רב אויסגענומען מיט איהם אז ער זאל איהם נישט אויפוועקן... וועז ער האט געדארפט ארײן גיין אין זיין צימער, איז ער ארײן נאר מיט די זאקן, ער האט זיך אויסגעטוהן די שיך.[5]

◆

וועז דער זיידע ז״ל דער עצי חיים איז א חתן געווארן ביים זיידן רבי שלום אליעזר׳ל (הרה״ק מראצפערט ז״ל), וועז מ׳האט גערעדט דעם שידוך האט דער זיידע דער קדושת יו״ט געזאגט אז ער וויל א שידוך טוהן און ער וויל באלד חתונה מאכן, ער וויל נישט צעגערן... דעמאלס איז דער זיידע – דער עצי חיים - שוין אלט געווען פופצן יאר, און אויך זי די באבע – די כלה - איז אויך נישט געווען עלטער פון דעם, האט דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל געהאט ספיקות צי גיין חתונה מאכן א טאכטער ביי פופצן יאר.

האט ער אנגעפרעגט זיין שוויער רבי מאטעלע הארנסטייפעלער אז מ׳טראגט אהן א שידוך און דער מחותן – דער קדושת יו״ט - וויל אזוי יונג חתונה מאכן. האט רבי מאטעלע אים משיב געווען, ׳וואס איז דער פראבלעם? אז זי זאל אזוי יונג האבן קינדער? וועט זי נישט האבן קיין קינדער אפאר יאר..׳. און אזוי איז טאקע געווען, די ערשטע פאר יאר נאך די חתונה איז נישט געווען קיין קינדער...

◆

דער טאטע ז״ל האט דערציילט, אז רבי מאטעלע הארנסטייפעלער איז געווען אין ראצפערט, וועז דער זיידע רבי שלום אליעזר האט חתונה געמאכט א קינד, נישט אויפן זיידן׳ס (מרן הגה״ק העצי חיים ז״ל) חתונה, דער זיידע האט חתונה געהאט אין טורנא (בשנת תרנ״ו), דעמאלטס האט נאך רבי שלום אליעזר׳ל געווואוינט אין גאליציע, ערשט שפעטער האט ער זיך געצויגן קיין אונגארין, און דעמאלטס איז רבי מאטעלע געקומען קיין ראצפערט, דער טאטע האט פארציילט אז אידן אין ראצפערט האבן אים געזאגט אז וועז רבי מאטעלע האט געדאווענט האט ער נישט געשריגן און זיך נישט קיין שאקל געגעבן, נאכן דאווענען וועז ער איז אהיים געגאנגען, האט ער זיך געדארפט איבערטוהן אלע בגדים, ס׳איז געווען דורכגעווייקט אזוי ווי ס׳וואלט געווען איינגעטונקען אין וואסער, אזוי איז געווען יעדן טאג (שתפילתו היתה בדביקות ובאש קודש).

◆

דער טאטע האט פארציילט אז דער זיידע רבי מאטעלע איז איינגעשטאנען אין ראצפערט ביי א איד ר׳ יוסף הערצאג, וועז דער טאטע האט אים געקענט איז ער געווען א בעל בית־ישער איד, האט ער פארציילט פארן טאטן אז רבי מאטעלע איז ביי אים איינגעשטאנען, און ער האט זיך פאר אים באקלאגט, אז ער האט נישט קיין פרנסה, האט ער אים געפרעגט מיט וואס ער האנדלט, האט ער געזאגט אז ער האט א געשעפט, נאר עס קומען נישט קיין קונים, האט רבי מאטעלע אים געזאגט אז וועז ער וועט אהיים קומען פון בית המדרש - אינדערהיים איז געווען אז פארנט איז געווען דאס געשעפט, און די דירה איז געווען פון אונטן, און מ׳האט געקענט אריינגיין אין די דירה פון די זייט, און אויך דורכ׳ן געשעפט, ס׳איז געווען א טיהר פון געשעפט צו די דירה - האט ער געזאגט אז ער וועט נאכן דאווענען אריינגיין אין די שטוב דורכ׳ן געשעפט.

וועז ער איז אהיים געקומען נאכ׳ן דאווענען, איז ער אריין אין געשעפט, און ער קוקט זיך אזוי ארום רעכטס און לינקס, ס׳איז געווען אויסגעשורה׳ט זאכן צום פארקויפן, האט רבי מאטעלע געזאגט ׳איך ווייס נישט פארוואס דו האסט נישט קיין פרנסה? ס׳קוקט אויס צו זיין א גוט געשעפט, דא קען מען מאכן שיין פרנסה!׳, און ער איז וויטער געגאנגען און איז אריינגעקומען אין שטוב, פון דעם טאג און וויטער האבן אנגעהויבן צו קומען קונים, און ער האט געהאט א גוט געשעפט.

◆

עס איז געווען אמאל מעשה מיט א איד וואס פלעגט מאכן קופערנע קעסלעך פארן פריץ, דער פריץ פלעגט אים געבן שטיקער קופער און ער האט דאס צושמאלצן און האט געמאכט דערפון א קעסל.

דער איד האט אמאל געדארפט האבן געלט, האט ער געטראכט אז ער וועט אלעמאל אראפ נעמען אביסל קופער פאר זיך, פאר וועמען וועט בייפאלן אז ער נעמט אראפ, אזוי איז געווען אפאר מאל, איז טאג איז מען געווואר געווארן, צי איינער האט אים נע׳מסר׳ט וואס ער טוט, האט מען אפגעווואויגן די קעסלעך און מ׳האט געזען אז עס וועגט ווייניגער פון וויפיל מען האט אים געגעבן, און עס האט אים געווארט א פראצעס. איז דער איד געפארן צו רבי מאטעלע,

האט אים רבי מאטעלע געגעבן א צעטל וואס ער האט געשריבן זיין נאמען בכתב יד קדשו, ׳מרדכי דוב בהרב משולם זושא׳, אזוי פלעגט ער זיך אונטער שרייבן, און האט אים געזאגט אז וועז מ׳וועט אפמעסטן די קעסלעך זאל ער דאס ארויף לייגן אויף די קעסלעך, דער איד איז אהיימגעפארן און עס איז געווען א פראצעס, און מען האט געברענגט די קעסלעך אפוועגן. ער האט ארויף געלייגט די צעטל אויף דעם, אזוי ווי ער האט אים געהייסן, ויהי לפלא אז עס האט געווואויגן גענוי וויפיל דער פריץ האט אים געגעבן.

◆

דער זיידע רבי מאטעלע הארנסטייפלער האט אמאל געזאגט אז מ׳זאל מאכן א מאכל אויף א סעודת ראש חודש, אזא מאכל פון פלייש וואס מ׳האט געמאכט

---

3 יש לציין שמרן רבינו בעל הברך משה זי״ע היה חוזר על הסיפור הנ״ל כשהיה מדבר משבחו של העיר קרית יואל שהוא עיר תהילה לאלוקים ואין שם שום משכן לטומאה.

4 משנת נישואיו חודש אלול שנת תרל״ו עד שנת תרמ״ו שאז גירשוהו ממשלת רוסלאנד, ואז גר זמן קצר בשינאווא אצל אחיו הגה״ק בעל דברי יחזקאל זצוק״ל ואח״כ עבר לטארנא.

5 עי׳ במהר״ם ט״ב (פ׳ חיי שרה עמ׳ ע) וז״ל: וכמו כן עובדא ידענא ממדריגת ק״ז הרה״ק ר׳ שלום אליעזר מראצפערט זי״ע, שזכה ג״כ לעבוד את השי״ת בהשינה שלו, כמו ששמעתי מפ״ק שסיפר לפי תומו, שבעת אשר נשא את זוגתו הרבנית הצדיקת ע״ה, בת גיסו הרה״ק ר׳ מאטעלע מהארנאסטייפל זי״ע בעל מח״ס חיבור לטהרה וש״ס, חתנו של ק״ז הד״ח ז״ל, נגמר שישב על שולחן חותנו עשר שנים, וק״ז הדברי חיים התנה עמו שלא יקיץ אותו משינתו בשום פעם, וק״ז ר׳ שלום אליעזר לא ידע מזה והוא היה לו חדר בבית חותנו ז״ל ושם היה דרכו להניח עצמו לישון באמצע היום, ובחדר הזה היה מונח תיבה עם הכתבים של ק״ז ר׳ מאטעלע, ופ״א היה נחוץ לו לילך לשם כדי ליקח מהכתבים שלו, ולא היה רוצה להפריע את חתנו משינתו כפקודת חותנו ז״ל, ולכן חלץ מנעלו מעל רגליו, ונכנס כך לתוך החדר, אבל אעפ״כ התעורר חתנו, וכאשר ראה את חותנו בחליצת המנעלים נתבהל ושאל אותו מה זה ועל מה זה, וסיפר לו ק״ז ר׳ מאטעלע את ציווי ק״ז מצאנז, שישגיח שלא יפריע אותו משינתו, וק״ז ר׳ שלום אליעזר סיפר את הדבר בפשטות, שאביו רצה שיחוס על מנוחת גופו, וכידוע שכל ההתנהגות והדיבורים שלו הי׳ באופן של פשטות, אבל כמובן היה כוונת ק״ז הד״ח על עבודת השינה של צדיקים, שגם בנו ק״ז ר׳ שלום אליעזר זכה לזה, עיי״ש.

וע׳ בס׳ רבינו הקדוש מראצפערט (עמ׳ רכ״ב) שמביא שהרה״ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי״ע היה מקפיד לישון בכל יום שינת צהרים אפילו כמה רגעים כי כן ציוה עליו אביו בילדותו. וע״ע בספה״ק נוצר חסד על אבות מהרה״ק מקאמארנא זי״ע שכ׳ בשם הרה״ק מלובלין זי״א שציווה לתלמידיו למעט בשינה בלילה ולישון קצת בכל יום, עיי״ש.

אזוי רינדעציג, מ׳האט עס געפונען אויף אידיש ׳קאלן׳, האט ער גענאגט מ׳זאל מאכן אויף די סעודת ראש חודש קאלן ׳ווייל דער קייסער (שהי׳ רשע ושונא ישראל) האט ליב קאלן׳, און דעמאלטס האט מען געשאסן דעם קייסער, מ׳האט געגעבן פארן קייסער קוילן (לשון נופל על לשון)...[6]

◆

דער בעלזער רב האט שטארק מכבד געווען די הארנאסטייפלער קינדער, האט ער אמאל געזאגט פארוואס ער איז זיי אזוי שטארק מכבד, ווייל ער איז זיי שולדיג אן הכרת הטוב. ווען ער האט חתונה געהאט קיין טשערנאבל, האט אין די זעלבע צייט זיין ברודער (הרה"ק ר׳ ארי׳ ליבוש ממאגרוב זצ"ל) אויך חתונה געהאט קיין טשערנאבל (אצל הרה"ק רבי מנחם נחום זצ"ל מטשערנאביל ליאוב בן הרה"ק רבי אהרן זי"ע) - דער מיטעלער בעלזער רב האט זיך צוויי מאל משדך געווען מיט רבי אהרן טשערנאבלער אין איין תקופה - ער איז דאן געפארן איין נסיעה קיין טשערנאבל, און ער האט דארט התונה געמאכט צוויי קינדער מיט טשערנאבלער אייניקלעך.

דער בעלזער רב האט דאן געזאגט אז איין קינד ווייל ער דא לאזן אין טשערנאבל, און איינעם ווייל ער מיטנעמען מיט זיך אהיים קיין בעלזא. איז געווארן א מדובר ווער עס זאל דארט בלייבן און ווער עס זאל אהיימפארן. האט מען געזאגט אז מ׳וועט פרעגן רבי מאטלע׳ן, און וואס ער וועט זאגן דאס וועט מען טון. מ׳האט טאקע געפרעגט רבי מאטעלע, און ער האט ג׳פסק׳עט אז רבי ישכר בער זצ"ל זאל בלייבן אין טשערנאבל. אזוי איז ער דארט געבליבן, און ער איז געווען א גרויסער חסיד פונעם זיידן רבי אהרן טשערנאבלער.

לכבוד דעם האט ער געשפירט א הכרת הטוב פאר רבי מאטעלע, ווייל א דאנק זיין פסק איז ער געבליבן אין טשערנאבל.

◆

דער טאטע ז"ל האט דערציילט אז רבי מאטעלע האט געוואוינט אין הארנאסטייפל אין שכינות פון טשערנאבל, אמאל האט זיך געמאכט אז ער האט נישט געהאט קיין לולב, ער איז געווען זייער באזארגט, עס איז שוין געווען ערב סוכות אינדערפרי און ער האט נאכנישט קיין לולב, האט ער געטראכט אז דער פעטער אין טשערנאבל האט דאך מן הסתם מערערע לולבים, וועט ער אריינשיקן א שליח בעטן א לולב, האט ער געשיקט דעם שליח בעטן א לולב.

רבי אהרן טשערנאבלער האט דאך געהאט קינדער און אייניקלעך וואס זענען געווען סביב לשולחנו, ער האט געהאט מערערע לולבים האבן שוין די בני המשפחה געוואוסט יעדער איינער וועלבע לולב איז זיינער. וועז רבי אהרן טשערנאבלער האט געהערט אז רבי מאטעלע האט נישט קיין לולב האט ער געהייסן אז מ׳זאל ברענגן אלע זיינע לולבים, ער האט באטראכט אלע לולבים, און ער האט אויסגעקלויבט דעם שענסטן לולב, און דאס געגעבן פארן שליח אז ער זאל דאס טראגן פאר רבי מאטעלע.

איז דאך געווען צווישן די אייניקלעך וואס האט געהאלטן אז דער לולב וועט זיין זיינס, און יעצט האט איהם זייער געארט אז מ׳האט אוועקגענומען זיין לולב, איז ער צוגעגאנגען צום זיידן און געהאט טענות פארוואס ער האט געמוזט שיקן פאר רבי מאטעלע דוקא דעם שענסטן לולב.

רבי אהרן האט פארשטאנען וואס איז ארט דא, האט ער איהם געזאגט ׳וועז דו וועסט מאכן אזא שיינעם על נטילת לולב וויי ער וועסטו אויך האבן אזא שיינעם לולב...׳.[7]

◆

רבי מאטעלע הארנסטייפעלער איז געווען א גרויסער גאון. זיינע ספרים חיבור לטהרה און עמק שאלה זענען זייער שטארקע ספרים. איין תשובה איז געבליבן (בכתי"ק), ס׳איז נישט געדרוקט (בספרו שו"ת עמק שאלה ובשאר ספריו), נאר דער טאטע האט געהאט די תשובה.[8]

פון רבי מאטעלע איז דא שטארקע חיבורים אויף לומדות, תורי זהב אויף ריבית, און חיבור לטהרה אויף מקוואות. עס איז נאך געווען אספאך כתבים מיט חידושים, דאס רוב דערפון איז ליידער פארלוירן געווארן אין די קריג, אין הקדמה צום ספר שושנת העמקים שרייבט ער אז ער האט א גאנצן חיבור אויף שמות גיטין, דאס איז אויך נישט געבליבן ס׳איז פארברענט געווארן אין א שריפה וואס ער האט געהאט אין שטוב.

ס׳איז דא א דרשה וואס ער באווייזט די שריפה, צוואמען מיט א הספד אויפן זיידן, רעכנט ער אלץ אויס וואס איז אים פארברענט געווארן, וואספארא שאדנ׳ס ער האט געהאט, צווישן די זאכן רעכנט ער אויס אז ער האט געהאט א חיבור פונעם קדושת לוי אויף כתובות דף על דף, און ער האט עס מספיד געווען.[9]

◆

דער שינאוער רב האט געהאט א קינד וואס האט געהייסן רבי נפתלי, דער שינאוער רב שרייבט אויף אים זייער גרויס.[10] ער איז געווען א איידעם אין טשערקאס און ער האט געגעסן קעסטן, (בהיותו חתן רבי נח שמעיה שניאורסון ז"ל חתן הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל זקינו של הרה"ק מהארענסטייפל ז"ל). האט ער דעמאלטס געלערנט צוזאמען מיט רבי מאטעלע הארנאסטייפלער בחברותא. ס׳איז דא תשובות אין דברי חיים (אבהע"ז ח"ב סי׳ קכ"ח, ובהשמטות סי׳ ו׳ וסי׳ י"ז), צו זיי ביידע צוזאמען.[11]

ווען רבי נפתלי איז אוועק, האט מען געדארפט געבן חליצה, איז דער שינאוער רב געפארן דעמאלטס וועגן דעם קיין רוסלאנד, רבי משה׳לע שינאוער האט געגעבן די חליצה, אינמיטן די חליצה איז געווארן א שאלה, און עס איז געווארן א משא ומתן אין הלכה, און רבי מאטעלע איז געזיצן דארטן ביי די חליצה, און ער האט זיך גארנישט אנגערופן די גאנצע צייט וואס מ׳האט זיך דארט מפלפל געווען.

נאך די חליצה האט אים דער שינאוער רב פארגעהאלטן ׳פארוואס האסטו דיך גארנישט אנגערופן ביי די שאלה?׳. פרעגט אים רבי מאטעלע ׳וואס פארא שאלה?׳, ׳וואונדערט ער זיך ׳וואס הייסט? דו ביסט דאך געזעסן דא? האסט גארנישט געהערט, זאגט ער ׳איך האב געזעהן רבי נפתלי וואס איז דא געשטאנען, ער האט אזוי געלויכטן אז כ׳האב נישט געקענט אראפנעמען קיין אויג פון אים׳. וועגן דעם האט ער נישט מיטגעהאלטן די גאנצע שאלה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

---

6 אז היתה ׳מהפיכת אקטאבער׳ הידועה ואח"כ עלה הצאר ניקאלייא על כס המלוכה.

7 עיי׳ בס׳ ומשה היה רועה (ח"א עמ׳ רצ"ח) שפע"א דיבר הגה"ק מנאסאד ז"ל עם הרה"ק רבי מאטעלע שעה ארוכה, ואח"כ נענה ואמר: ׳ער איז דער גרעסטער פונעם הייליגן רב׳ס קינדער׳, ועיי"ש עוד גודל הערכתו להרה"ק רבי מאטעלע.

8 וז"ל כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שכתב בהקדמת הספר ׳עצי חיים׳ שהו"ל לאחר החורבן הנורא: "בהיותי בארץ מגורי אבותי אחר חורבן הנורא מצאתי בדרך פלא מכתב שכתב כ"ק אאז"ז הגאון הקדוש רשכבה"ג מרן מרדכי דוב מ"מ דק"ק האראנסטייפאליע זצללה"ה בכתב יד קדשו ממש לכ"ק אאמו"ר הגה"ק זצללה"ה, אמרתי להעתיק כאן.

וזה לשונו שם במכתב קודש: ה׳ מצורע, רב טוב לח"ב [חתן בת׳] הרב החריף המפורסם פרי קודש הילולים כ"ש [כבוד שמו] מפארים הר"ר חיים צבי שליט"א עם ס׳ נכדתי היקרה תחי׳ ובתם היקרה תחי׳ כה"ט להם סלה, הודות לד׳ אתנו החיים והשלום... עיי"ש באריכות לשון קדשו.

9 בספרו עמק חכמה (פ׳ אחרי) בתוך דרשת הספד על דו"ז הרה"ק ר׳ דוד׳ל מטאלנא ז"ל ועל אביו הרה"ק ר׳ משולם זושא מטאלמאש ז"ל, בסוף ההספד, וזל"ק: ׳ועד זאת עיני עוללה וכו׳, אבידה שאינה חוזרת, חיבור מלא בכת"י עצמו של הגאון הק׳ מבארדיטשוב וכו׳.

10 והוא כשהרה"ק משינאווא הוציא לאור את חידושי בנו בספר ׳אילה שלוחה׳ וזלש"ק: ...כי חנני השי"ת בזרע חכם וצדיק גדול הוא ניהו בני הג׳ החריף ובקי החסיד ועניו כקש"ת מוה׳ נפתלי זצללה"ה ולא הניח זרע... עיי"ש עוד בדבריו הק׳.

11 וזלש"ק של מרן הדברי חיים (בסי׳ י"ז): לחתני הרב המאור הגדול החריף ובקי חסיד ועניו ירא ד׳ בנש"ק שלשלת היוחסין המפורסם מו"ה מרדכי דוב נ"י ונכדי הרב המאור הגדול החריף ובקי חסיד ועניו ירא ד׳ חכם ונבון מו"ה נפתלי נ"י...

ובסוף התשובה מסיים וזלש"ק: את כל זה נתתי אל לבי לעורר לבבכם לטוב, ואתם בני עשו חיל בתורה ויראה וחכמה וישמח לבבי והיה שלום כנפש אביכם דורש בשלום תורתכם תמיד, ע"כ.

והתשובה שבשו"ת דברי חיים ס׳ ו׳, הזכירו הגה"ק ר׳ נפתלי ז"ל (והיא לו נדפסה בסי׳ א׳ בספרו נפתלי אילה שלוחה) וזלש"ק: וכבר האריך בזה מרן זקיני אדמו"ר הגאון הקדוש שיחי׳ בכתב קדשו אשר שלח לנו בקיץ העבר, וכו׳, עיי"ש.

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע

יומא דהילולא קדישא כ"ה אלול

דעם ישמח משה'ס פאטער ר' צבי הירש, איז אמאל געווען אין בראד, און ער האט געהערט אז רבי מיכל זלאטשובער איז אין שטאט, איז ער געגאנגען צו שלש סעודות צום רבי מיכל זלאטשובער. דער פאטער פון ישמח משה איז געווען א סוחר, ער האט געהאנדלט, די מסחר איז נישט געגאנגען אזוי ווי ער האט געוואלט, ער איז נישט געווען צופריידן פונעם מסחר, און אזוי ווי ער קומט דארט אריין צו רבי מיכל זלאטשובער צו שלש סעודות, ס'איז געווען טונקל, קיינער האט נישט געזעהן גארנישט ס'איז געווען אינגאנצן טונקל ביי שלש סעודות, קיינער האט אים נישט באמערקט, פלוצלינג רופט זיך אן רבי מיכל זלאטשובער 'הפלא ופלא הקב"ה האט אים באשאנקען מיט א קינד וואס באשיינט די וועלט, און אז די מסחר גייט אים נישט אזוי גוט איז ער נישט צופריידן', און קיינער דארט האט נישט געהאט א השגה וועמען ער מיינט, נאר ער האט פארשטאנען. מיט דעם האט ער אים מקבל פנים געווען, און די מעשה איז טאקע געווען אין בראד.[12]

◆

רבי מיכל זלאטשובער איז געווען א אפענער בעל רוח הקודש, ער פלעגט צו זאגן פאר מענטשן וואס זענען אריין געקומען צו אים אלע עבירות וואס זיי האבן געטוהן, מ'האט מורא געהאט אריין צו גיין צו אים, ער האט געקענט אנהייבן צו זאגן, ס'איז געווען פחדים[13]**.**

א מורא'דיגע זאך געווען, עד כדי כך אז די וועלט דערציילט אז איינער האט געדארפט אריינגיין, און ער האט דאך מורא געהאט אז ער וועט אנהייבן צו זאגן זיינע עבירות, האט ער זיך אראפגערוקט דעם הוט אויפן שטערן, און אזוי איז ער אריין, און רבי מיכל זלאטשובער קוקט אים אן אזוי און ער האט שוין אודאי אלעס געזעהן, רופט ער זיך אן צו דעם מענטש, 'אז איינער קען זעהן אויפן שטערן, קען ער אדורך זעהן דעם הוט אויך'.

◆

ס'איז באקאנט אז רבי מיכל זלאטשובער איז געווען אין בראד און ער האט געדאוונט אין א ביהמ"ד, און רבי חיים צאנזער - ער איז דאך געווען דארט פון די גדולי חכמי בראד - ער האט אויך דארט געדאוונט, און א איד גייט צו צום עמוד דאוועננען, און רבי מיכל זלאטשובער דרייט זיך אויס נאכן דאוועננען און זאגט 'וואס הייסט מ'לאזט אים צוגיין צום עמוד, ער איז דאך א גרויסער בעל עבירה - און ער זאגט, ער רעכנט אויס די עבירה, יענע עבירה. רבי חיים צאנזער - ער איז געווען א מתנגד - רופט ער זיך אן 'פון ווי נעמט איר דאס צו זאגן אזוי אויף א איד', זאגט רבי מיכל זלאטשובער, איך זעה די קליפה פון די עבירה אויף זיין שטערן'. פרעגט רבי חיים צאנזער 'פארוואס זעה איך נישט?'. זאגט אים רבי מיכל זלאטשובער 'אה, איר ווילט זעהן' און ער גיט אים מיט די האנט אזוי א פיר אריבער אויפן פנים, רופט זיך אן רבי חיים צאנזער "יא, איך זעה טאקע'.[14]

◆

ער איז געווען אמאל אין א שטאט וואו ער האט געהאלטן א דרשה, און ער האט אויסגערעכנט זייערע עבירות, און דער עולם איז נתעורר געווען צו תשובה, עד כדי כך, אז אלע זענען געבליבן אין בית המדרש תשובה צו טוהן, עס האט אויסגעקוקט פונקט ווי יום כיפור, מ'האט נישט געעפנט די געשעפטן, קיינער איז נישט געגאנגען ארבעטן, יעדער איז געבליבן אין בית המדרש.[15]

---

12 ועיי' בס' ישמח משה (ח"ג בליקוטים עמ' צ') קבלתי מהה"ק ר' איציקל שיחי' [הרה"ק מלובלין זי"ע] כי תורתו של המגיד ר' מיכלי' לא היה בו שום ספק, כמו דאיתא (עי' זח"ג קכד ע"ב) בגן עדן דלית ביה ספיקא. ועיי' בספר ישמח משה פר' מקץ שמביא ד"ת בשם המגיד הק', עיי"ש.

ועיי' בספר חוט המשולש (עמוד קטז) מביא מכתב מהרה"ק בעל "ישמח משה" להרה"ק בעל "חתם סופר" בענין מעות ארץ ישראל שבו כותב וז"ל: והן יאמין לי הדר כבוד גאונו כי ממקום התחלת ארץ הגר ניתן משנים קדמוניים להצדיקים אשר בפולין להצדיק ר' מענדל מרימנוב זצ"ל ואחריו הרב מראפשיטין זצ"ל ולהרב הצדיק המפורסם ממעזיבוז זצ"ל ובן להרב מקאלוב זצ"ל, ולהצדיק המפורסם ר' יוסף מיאמפלא בן הצדיק הקדוש ר' יחיאל מזלאטשוב זצ"ל... עכ"ל.

13 עיי' בהקדמה לס' ישמח משה (תהלה למשה עמ' ל"ד): סיפר הקדוש בעל הישמח משה זצ"ל איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הקדוש רבי איציקל מדראהביטש, ושאל רש"י ז"ל לר' איציקל איזה זכות ומצוה יש לבנו הרב הקדוש רבי מיכל המגיד מישרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישין בכל העולמות אתו, והשיב לו ר' איציקל איך שלומד תורה לשמה, ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל, ואמר לו עוד שבנו הרבה לסגף עצמו בסיגופים ותעניתים, וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה, ואמר לו עוד אשר הרבה בגמילות חסדים וצדקה ופזר נתן לאביונים וכדומה, ועוד לא נתקררה דעתו, שוב אמר לו שרבים השיב מעוון ועשה בעלי תשובה בעולם, ובזה נחה ושקטה דעתו הקדושה מה שמרעישין אתו כל הפמליא של מעלה, עכ"ל.

ועיי' בספה"ק אגרא דכלה (פר' דברים): שמעתי שהרב הק' המגיד המפורסם מוהרי"מ מזלאטשוב זצוק"ל כשהיה דורש והיה מוכיח את העם היה הופך פניו ואומר, רבונו של עולם הנה עמך הם, שלמים הם, וראויים הם, והנה הם חפצים מאוד לעשות רצונך, ומה שאני מקנטר אותם הוא בעבור כבוד שמך שיתאמצו מאוד במצותיך וכיוצא בדברים. וכן ע"ע בספה"ק זרע קודש (פר' בראשית) שמביא בשם המגיד הק' על ענין תוכחה, ע"ש.

14 עיי' בס' ערוגת הבשם (פרשת ראה ד"ה ראה אנכי עמוד קלו): שמעתי עובדא בשם הרה"ק מה"ר מיכל מזלאטשוב זי"ע שפעם אחת בא לבית מדרשו של הגאון מהר"ח צאנזער בק"ק בראד, וראה אברך אחד מתפלל לפני התיבה, אחר שסיימו תפילתם, אמר להגאון מהר"ח מדוע אתה נותן רשות לאיש הלז לעמוד לפני התיבה הלא אדם שאינו הגון הוא, אמר לו מנין אתה יודע כזאת, כי ידע ביה שלא הכירו מעולם, א"ל שעבר על נשג"ז ר"ל, א"ל מנין אתה יודע, וא"ל הרי אמרו רז"ל (בע"ז דף ה ע"א) קשורה בו ככלב, כדרז"ל מפסוק (בראשית לט י) לשכב אצלה להיות עמה, והוא רואה קליפה זו בצורת אותה פלונית קשורה בו, ואמר לו ר"ח אני מבקש ממעלתך שתראה גם לי מה שעיניך רואות, אז העביר הרה"ק ר"מ את ידיו על פני רבי חיים, וראה אותה קליפה קשורה בו.

בס' גדולים מעשה צדיקים (עמ' מ"ב) מסופר שהגאון הצדיק ר' חיים צאנזער ז"ל היה מיקר מאד את הרב המגיד מוהרי"מ ז"ל, וכאשר היה יושב ביאמפלי והיה אז בן כ"א שנים, וכמה אנשים מאנשי בראד התחילו להתפרץ, שלח אליו בבקשה שיבוא לבראד לומר תוכחה אולי ע"י תוכחותיו הקדושים יחזרו בהם, ובא על שבת, ובש"ק קרא השמש בחיל בפקודת הרב מהר"ח אשר כולם יתאספו לביהכ"נ הגדול לשמוע אמרי קודש, וכן עשו ועמד על הבימה, והעמידו לו שטענדער, והניח ראשו על ידו נשען על השטענדער חצי שעה, והמתפרצים חרה אפם בו איך עוד ימים כמותו יקבץ עדה גדולה לביהכ"נ, והם עומדים והוא שוכב על השטענדער זה חצי שעה, והרהיבו בנפשם לילך ולהשמיט ממנו את השטענדער, ובהגישם ראו את ראש הישיבה הגאון ר' יצחק מהאמבורג עומד ואוחז בעמוד הבימה, שגם הוא הלך לשמוע דברי קדשו, ויראו ממנו לעשות דבר, וכאשר הגביה ראשו פתח ואמר סוד ה' ליראיו, דהיינו כשאדם עובר עבירה בסוד, הקב"ה מודיע את מעשיהם לירא'ו, עד שגעו כולם בבכיה.

15 עיי' בס' עשר צחצחות (מערכה א' אות נה) כתב כתב לי הרה"ג ר' אברהם חיים מיכלזאן בן הגאבד"ק פלונסק ששמע שהה"ק הר' חיים מאיר יחיאל ממאגילניצא זצ"ל סיפר מעשה זה בכל שנה בא' דסוכות, איך שהרבי ר' אלימלך נזדמן בדרך עם אברך אחד נושא צרור כלי תשמישו על שכמו, ושאלו להיכן אתה הולך, והשיבו שהולך להה"ק ר' מיכלי המגיד ז"ל מזלאטשוב, וסיפר לו הר"ר אלימלך לאמר, גם אני בימי נעורי שמעתי שהרבי ר' מיכלי הוא

◆

ווען דער רבי ר׳ אלימלך האט בר מצוה געמאכט זיין זוהן רבי אלעזר ליזענסק׳ער האט ער אים געטראגן צו רבי מיכל זלאטשוב׳ער צו לייגן תפילין, ווען ער האט אים אנגעקניפט די תפילין של יד האט אים רבי מיכל זלאטשוב׳ער געזאגט, "אז ער איז אים מקשר מיט א קשר עליון דאורייתא".

ס׳איז דאך נישט שייך אפצושאצן דעם רבי ר׳ אלימלך און דער רבי ר׳ מיכל׳ע זלאטשובער, דער צדיק איז כדאי לעצמו, און דער צדיק איז כדאי לעצמו, קען מען דען אריינטראכטן ביי די הייליגע תנאים ואמוראים רבי מאיר מיט רבי יהודה וועד איז געווען גרעסער, רבי מאיר צי רבי יהודה, מ׳קען דען אריינזאגן מיינונגען צווישן רב און שמואל, אזוי אויך איז דען שייך צו זאגן מיינונגען אויפן רבי ר׳ אלימלך און רבי מיכל זלאטשובער, יעדער פאר זיך איז געווען...[16]

מ׳זאגט אז דער רבי מענדעלי לינסקער האט געזומען זיין זוהן דער ראפשיצער רב צו רבי מיכל׳ע וועלט צום רבי׳ן ר׳ מענדל׳ע פון רימנוב זיך אפרעדן, אז רבי מיכל זלאטשוב׳ער זיצט ביים בית דין של מעלה און ער איז זייער מחמיר, ער פארשטייט נישט ווי אזוי א איד קען זינדיגן, ער איז געווען א זוהן פון אזא קדוש ונורא, ער איז געבוירן געווארן מיט א געוואלדיגע קדושה וטהרה. האט ער אויסגע׳פועל׳ט און מען האט געשטעלט רבי אורי סטרעליסק׳ער וואס איז געווען פונקט פארקערט ווי רבי מיכל זלאטשוב׳ער, זיין טאטע איז געווען א איש

בסמוך לליזענסק איזה פרסאות, והלכתי שמה, ויהי כי באתי העירה ונכנסתי לבית אשר בקצה העיר ואין שם איש בבית, וכן הלכתי מבית לבית ואין שום איש בביתו, אך בבית אחד היתה זקנה עומדת אצל התנור ומבשלת, ושאלתי אותה מה זה שאין שום איש בביתו, ואמרה שהר"ר מיכלי מזלאטשוב בא לכאן ועשה היום היה כיום כפורים, והגיד לכל אחד ואחר כל העבירות שעשה מיום הולדו עד עתה, והלכו כולם לבית הכנסת לבקש מחילה וסליחה וכפרה על כל עוונותיהם, ויהי כאשר שמעתי זאת יראתי מאוד, אולי גם לי יגיד כל החטאים שעשיתי, ותיכף הלכתי בחזרה לביתי, וכזה סיפר להאברך הנ"ל ותמה עליו איך הוא הולך להרר"מ ולא ירא כלום לגשת אליו.

16 בס׳ ספרן של צדיקים (מערכה ט אות ב) כתב, סיפר הרב הקדוש ר׳ אלימלך ז״ל מגראדזיסק שאיש אחד מבראד בא להרב הקדוש רבי ר׳ אלימלך זצוק״ל מליזענסק, ושאל אותו הרב ר׳ אלימלך על הרב הקדוש רבי ר׳ מיכלע זצוק״ל מזלאטשוב שהיה דר אז בבראד, והשיב האיש כלאחר יד מה הוא, והראה לו הרב ר׳ אלימלך בידו, ואמר לו ירא מה׳ ירא מה׳. והתחיל אותו האיש לחרוד עד שלא היה באפשרי לעמוד במקום אחד, ובא בנו הרב הקדוש ר׳ אלעזר זצוק״ל, ואמר לו אבא, מה עשית, והשיב לו אביו הקדוש, מה עשיתי, הרי רק אמרתי לו שהוא ירא מה׳.

17 עיין בס׳ אוהל נפתלי (אות ד׳) ומביא שם שהרה"ק מראפשיץ אמר אח"כ שהמגיד קשר אותו בעולם גבוה מאוד, ע"ש.

פשוט, רבי אורי סטרעליטק׳ער האט אמאל געזאגט, אויב זיין טאטע וואלט ווען איינמאל געגאנגען און מקוה וואלט אים עבודת השם אסאך לייכטער אנגעקומען.

◆

דער רבי ר׳ מיכל זלאטשובער איז געווען דער ערשטער רבי וואס האט געדאוונט שפעט, און מ׳האט אים געפרעגט, פארוואס דאוונט ער אזוי שפעט, האט ער געזאגט ווייל ער שטייט אויף שפעט, פרעגט מען איהם פארוואס שטייט ער אויף שפעט, זאגט ער ווייל ער לייגט זיך שפעט, און פארוואס לייגט ער זיך שפעט, זאגט ער "ווייל מ׳דארף וויסן אז מ׳וועט אויפשטיין".

ווען ער האט זיך געלייגט שלאפן האט ער געטראכט ביי זיך ׳בידך אפקיד רוחי׳, האט ער זיך נישט געקענט אזוי פריה לייגן, אזוי איז געווען יעדע נאכט, ווען ער האט זיך געלייגט שלאפן האט ער זיך צוגעגרייט, אזוי זאגט מען נאך אויף רבי מיכל זלאטשובער.

◆

דער באר מים חיים (פ׳ בראשית) **ברענגט צו פון רבי מיכל זלאטשובער אז מ׳דארף זיין א בעל רוח הקודש צו טוישן א נאמען פאר א חולה.**[18]

◆

דער רבי ר׳ מיכל׳ע זלאטשובער טייטשט (הביאו הגאון מברעזאן בהסכמתו לספר מים חיים) **וכל קומה לפניך לבד**

---

18 וז"ל הבאר מים חיים (פ׳ בראשית) "ועל כן שמעתי מפי אדומו"ר נזר ישראל וקדושו אור עולם המפורסים מוה׳ יחיאל מיכל זצוקללה"ה. שאמר לי בפירוש שחלילה לשנות שם אדם החולה אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוח הקודש. כי שם הנקרא לאדם בעת הוולדו ודאי רובו ככולו מזדמן מאת הקב"ה באשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו כאשר הוא חי על פני האדמה. והנה החולה ודאי צריך לחיזוק ביותר ולפעמים אין לו חיזוק אחר כי אם זה החיזוק של השם ואם עוקרין אותו כדרך שאומרין ומעתה לא יעקב יקרא עוד שמך וכו׳ והשם השני אפשר כי לא מחיותו הוא ונשאר בלא מחזיק החיות שלו. ונחזור לענין על כן סיים הוא שמו כלומר הוא שמו למעלה באמת כן וכידוע מדברי האר"י ז"ל", עכ"ד.

וכן כתבו בשם האריז"ל (משנת חסידים מס׳ מילה פ"ג) כי השם שקורא האב לבנו ביום המילה הקב"ה מזמינו בפיו. ועי׳ עוד מש"כ מרן רבינו ז"ל בברך משה (פ׳ שמות, עמ׳ ד׳) מה ששמע מזקן אחד מתלמידי ק"ז מרן הייטב לב זי"ע, ששאל מדו"ז מאת הגה"ק משינאווא זי"ע שיאמר לו איזה שם לקרוא לבנו הנולד לו, וסירב הרה"ק משינאווא זי"ע ואמר לו כי את שם התינוק מגלין לאביו של הילד מן השמים, אכן לא נחה דעתו וביקש את המשב"ק שיפציר את הרה"ק משינאווא על קריאת השם ויודיעהו ע"י דילוג רב, ויהי כאשר הגיע יום הברית עדיין לא בא שום תשובה משינאווא, והכנים את הילד בבריתו של אאע"ה וקרא שמו בישראל ׳משה׳, ולאחר הברית הגיע דילוג רב משינאווא שהרה"ק ציוה לקרוא את שם הילד ׳משה׳ ויהי לפלא. ועיי"ש עוד שהאריך בנועם אמריו בענין זה.

ועי׳ מש"כ מרן רבינו ז"ל בדברי יואל (פ׳ שמות עמ׳ ל"ד) לפרש לשון התפילה קיים את הילד הזה וגו׳ ויקרא שמו בישראל, עפי"ד הבאר מים חיים הנ"ל.

תשתחוה [דלכאורה יש לדקדק מדוע כשאמר כל ברך לך תכרע, לא הזכיר תיבת ׳לבד׳, ובהשתחוואה הזכירן], אז מ׳וויל זיך ביקן פאר א בשר ודם, מוז מען זיך ארפּ בייגן, אבער פאר הקב"ה איז גענוג א השתחוואה פנימית, מ׳קען שטיין בקומה זקופה, און זיך ביקן, דאס איז טייטש, ׳וכל קומה׳ אז מ׳זאל קענען שטייענדיגערהייט זיך ביקן, דאס איז נאר כלפי הקב"ה, לפניך ׳לבד׳ תשתחוה.[19]

◆

רבי מיכל זלאטשובער איז נסתלק געווארן פון גרויס דביקות, שלש סעודות האט מען געדארפט שטיין נעבן אים און אכטונג געבן ער זאל נישט אויסגיין פון דביקות, און ווען מ׳איז אוועק געגאנגען, איז ער נסתלק געווארן פון גרויס דביקות.[20]

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

---

19 מרן רבינו שליט"א אמר פע"א בזה לתת טעם למנהגינו ביום כיפור שחל בשבת שהציבור אין נופלים על פניהם בעת אמירת סדר העבודה, (ועיין בהגהות חכמת שלמה או"ח סימן תקצ"ב ובאשל אברהם סימן תרכ"א מ"ש בזה), כי י"ל דבשבת יש הכנעה יתירה, וכמו שכתב המלוא הרועים בספרו קול יעקב (פ׳ מטות) דשבת משפיע לאדם ענוה ושפלות הרוח, שכן שב"ת אותיות בש"ת, דבא לידי בושת על ידי הענוה, עכ"ד. ועל כן בהצטרף יום שבת קודש עם שבת שבתון של יום הכיפורים, יתכן שאין צורך ליפול על פניהם כי העיקר הוא ההשתחויה בלב.

ופע"א באמצע ההקפות ביום שמחת תורה אמר רבינו שליט"א בקדשו לפרש מאמרינו ידיד נפש אב הרחמן, משוך עבדך אל רצוני"ך וכו׳ ישתחו"ה אל מול הדריך, כי ביום שמחת תורה אשר הוא יום קדוש לה׳ שבו אנו שמחים בשמחת הקב"ה ובשמחת התורה, אז ג"כ אנו זוכים לבחינה זו, ואז אף שירוץ עבדך כמו איל בקומה זקופה, גם אז ישתחו"ה אל מול הדריך בהשתחויה בלב. (חידו"ת ימים נוראים תשס"ה, ועי׳ בצלא דמהימנותא עמוד ר"ד).

20 כן מבואר בכתבי הרה"ק מקאמארנא בנתיב מצוותיך (שביל אמונה אות כה) וז"ל: שבאותו היום שמת הרה"ק מורי"מ מזלאטשוב ז"ל זו היתה פתאום בעת רעוא דרעוין בעת הילוכו אנה ואנה בדביקות נפלא בחדר שלו, ואמר: "בהאי רצון אסתלק משה" כי לערך שני שנים קודם פטירתו היו צריכים לשמור אותו שלא תצא נשמתו מרוב דביקות בוראו, כי היה דרכו לילך אנה ואנה עד שפניו היו בוערים כמראה הלפידים וכו׳, והיה צריך שמירה יתירה, והיה דרכו לאכול סעודה שלישית בחדרו המיוחד עם איזה מבניו, ואח"כ היה הולך לבית מדרשו לומר תורה ושירות ותשבחות עד שגמר הסעודה שם, ובעת הזאת לא היה עמו שום אדם, והיה רץ בחדרו אנה ואנה ואמר כנ"ל [בהאי רצון אסתלק משה] עד שבאתה בתו, וראתה כי אביה הקדוש נמצא במצב של דביקות נפלאה וזקוק לרחמים מרובים שישאר בזה העולם, מיד רצה ואמרה לאחיה הצדיק מו"ה יצחק מראדוויל, ורץ לחדרו ותפסו אותו לבלבלו ולהורידו מדביקותו, ונפל על שכמו ואמר שמע ישראל וכו׳, ויצאה נשמתו הק׳ בטהרה.